

КВАРТАЛЕН е-БИЛТЕН

ВОВЕД

Д-Р МАЈА СТЕВКОВА ШТЕРИЕВА,
ПРЕТСЕДАТЕЛ НА МБА

Среќен петгодишен јубилеј на Македонската банкарска асоцијација!

Основа на пред пет години, Македонската банкарска асоцијација има многу причини да го прославува својот успех. Преку својата посветеност за развојот на банкарството и финансиските услуги во Македонија, асоцијацијата игра важна улога во поддршката на банките, штедилниците и финансиските институции во земјата.

Во текот на последните пет години Македонската банкарска асоцијација дејствува како глас и застапник на банкарскиот сектор во нашата земја. Преку соработка со Народната банка, владините институции и другите регулаторни тела, асоцијацијата работи за усогласување на стандардите и законодавството во банкарскиот сектор, што помага во стабилизирање на финансиските услуги и подобрување на конкурентноста на македонските банки.

Само во првите пет години од своето постоење Македонската банкарска асоцијација има постигнато значаен напредок и придонес за македонската економија.

Асоцијација е препознаена и од релевантните меѓународни финансиски институции и асоцијации.

Потврда за тоа е и неодамнешниот прием на Македонската банкарска асоцијација како полноправен член на Европската тренинг асоцијација за банкарство и финансиски услуги (EBTN).

EBTN е меѓународна непрофитна организација во која се обединети давателите на стручно образование и обуки во финансиската индустрија и меѓународната мрежа на банкарски институти.

Д-р Маја Стевкова Штериева,
претседател на МБА

Регистрирана е и лоцирана во Брисел (Белгија), во просториите на Европската банкарска федерација во која Македонската банкарска асоцијација е асоцијативен член.

Со ова Македонската банкарска асоцијација започнува со едукативни активности, односно усовршување на вештините на вработените во банкарскиот сектор.

За оствареното во изминатите пет години, изразувам благодарност до сите што биле и се дел од МБА, а особено на членовите на комисиите кои како постојани работни тела континуирано дејствуваат.

Се надевам дека Македонската банкарска асоцијација ќе продолжи да биде сила на промените и претставник на банкарскиот сектор во Македонија и во иднина.

Честитки за првите пет години на успех и среќен јубилеј! ■

Со почит,
Маја Стевкова Штериева
претседател на Македонска банкарска асоцијација

Македонска банкарска асоцијација
е асоцијативна членка на
Европската банкарска федерација

Содржина:

- ВОВЕД

- Д-р Маја Стевкова Штериева,
претседател на МБА

- ЗБОР ИМА

- Д-р Анета Крстевска,
главен економист, НБРСМ

- ВО ФОКУС

- Владимир Давчев
заменик-претседавач,
Комисија за ризици
- Валентина Никовска
претседавач,
Одбор за СКИБОР

- СОРАБОТКА СО

- Македонска берза АД Скопје

- РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ

- ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ

- Основано Здружение на
пазарни технички
аналитичари од Југоисточна
Европа - СЕЕМТ 2023

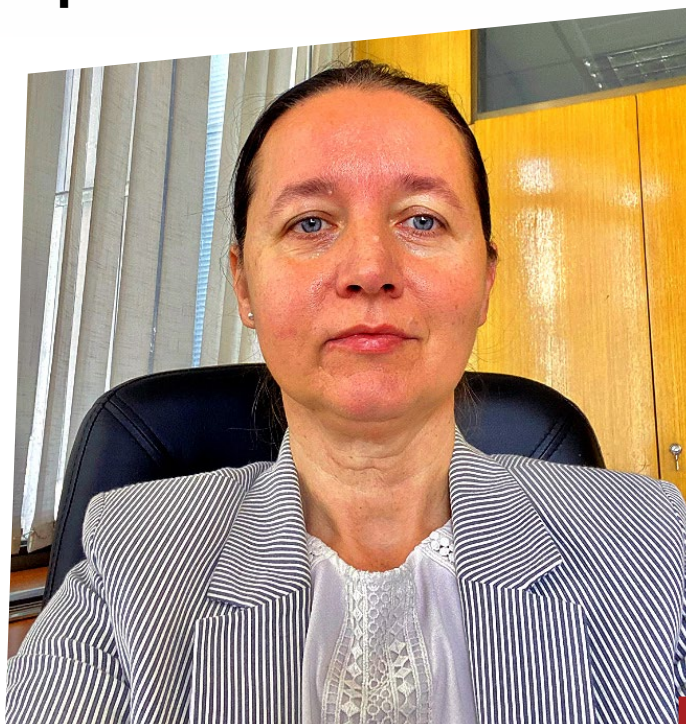
- КОРИСНИ ЛИНКОВИ

Д-Р АНЕТА КРСТЕВСКА,
 ГЛАВЕН ЕКОНОМИСТ, НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Монетарната политика и банкарскиот систем: осврт кон тековната монетарна поставеност и трансмисија

Последната кризна епизода во глобалната економија значи пресврт на монетарната поставеност во светот. Имено, по долг период на ниски каматни стапки, при последната глобална криза одбележана со раст на светските цени на основните производи и следствено раст на инфлацијата, каков што одамна не бевме виделе, започна циклусот на затегнување на монетарната политика. Нашата економија, како мала и отворена, и овој пат не беше исклучена од глобалните влијанија. Како одговор на зголемените инфлациски очекувања и секундарните ефекти од зголемените цени на храната и енергијата, затегнувањето на монетарната политика кај нас започна од крајот на 2021 година со повлекување ликвидност преку операциите на девизниот пазар, а од април 2022 година наваму преку постепено зголемување на основната каматна стапка. Со оглед на тоа што одамна сме немале циклус на монетарно затегнување, поточно од почетокот на глобалната финансиска криза 2008 – 2009 година (со исклучок на краткотрајното зголемување на основната каматна стапка во 2016 година), се наметнаа многубројни предизвици и за монетарната власт, но и за банкарскиот систем. Од денешна перспектива, во услови на веќе седуммесечно забавување на растот на инфлацијата, во последните неколку месеци придружено и со забавување кај базичната инфлација, како и позитивни трендови кај динамиката и валутната структура на депозитите, можеме да кажеме дека трансмисијата на монетарните сигнали кон банкарскиот систем функционира. Во продолжение накратко ќе се осврнеме на основните движења што го одбележаа последниов период, како и на претстојните предизвици.

Според Анкетата на Народната банка за кредитната активност на банките, по подолго време (во кое основната каматна стапка не беше променета или постепено се намалуваше), одговорите добиени од банките укажуваат на зголемено влијание на монетарната политика врз кредитните политики на банкарскиот сектор. Имено, од вториот и особено од третиот квартал на 2022 година мнозинство банки со своите

Д-р Анета Крстевска,
 главен економист,

Народна банка на Република Северна Македонија

одговори го потврдуваат делумното влијание на монетарната политика во доменот на одобрувањето кредити за домаќинствата и корпоративниот сектор. Во последниот квартал лани и првиот квартал на оваа година дел од банките се изјасниле и за значително влијание на монетарната политика.

Овие одговори соодветствуваат со нагорните промени на банкарските каматни стапки, вклучително и кај депозитите, што овозможи соодветно забрзување на депозитниот раст. Промените кај новоодобрените кредити и новопримените депозити беа позабележителни, но со текот на времето таа промена стана видлива и кај вкупните кредити и депозити. Промените кај пасивните каматни стапки се постепени, но постојани веќе неколку месеци, што упатува на соодветно внимание на банките за каматниот принос на депозитите, како нивен основен извор на финансирање, иако трансмисијата кај активните каматни стапки е нешто повисока во споредба со пасивните.

ЗБОР ИМА

Промените кај задолжителната резерва од страна на Народната банка, направени во неколку чекори изминатиов период за натамошна диференцијација во прилог на денарското штедење, следени со зголемени каматни стапки на денарските депозити во последните месеци, се одразија и со соодветни промени во валутната структура на депозитниот раст. Сепак, треба да се има предвид дека каматниот диференцијал помеѓу каматните стапки на денарските и девизните депозити е само благо зголемен, што укажува на тоа дека и натаму има простор за посоодветно одредување на каматните стапки, од аспект на валутната структура.

Во услови на глобална неизвесност, растечки каматни стапки, но и потреба за дополнително зајакнување на капиталните слоеви, исто како и во многу други земји од регионот и пошироко, кредитниот раст од почетокот на оваа година умерено забави. Всушност, оваа поврзаност на наведените варијабли е само уште една потврда за тесната врска помеѓу монетарната политика и финансиската стабилност. Монетарната власт мора да води сметка за потенцијалните банкарски ризици во секоја фаза од циклусот и да презема соодветни мерки за задржување на финансиската стабилност.

При последната кризна епизода, во веќе проширениот делокруг на работа на централните банки, како нови предизвици се наметнаа поддршката на енергетската транзиција на економијата и поттикнувањето на „зелените кредити“ кај банките. За таа цел, Народната банка изминатиов период соодветно го модифицира расположливиот инструментариум, односно продолжи со користењето на задолжителната резерва за неконвенционални цели, по што следуваše проширување на банкарските портфолија со „зелени кредити“. Застапеноста на овие кредити засега е позабележлива кај кредитирањето на корпоративниот сектор.

Да споменеме дека инфлацијата сама по себе го отвори прашањето за расположливиот доход на населението, а во тој контекст и одржувањето на кредитната способност на овој сектор. Иако квалитетот на кредитното портфолио се задржа, ваквата состојба наметнува потреба од внимателност и од страна на населението при нови задолжувања, и од страна на банките при одобрување кредити. Потенцијалниот кредитен ризик е особено нагласен во доменот на станбените кредити, во услови на тековниот висок раст на цените на недвижностите, кој во последните два квартала почна малку да забавува. Се очекува дека новодонесените макропрudentни инструменти од страна на Народната банка за квалитетот на кредитната побарувачка дополнително ќе придонесат за одговорно кредитирање од страна на банките. Покрај кредитниот ризик, да не го заборавиме и каматниот ризик во услови

на растечки каматни стапки, особено кај кредитите што имаат варијабилни каматни стапки (или комбинирано, прво фиксна, а потоа варијабилна каматна стапка). Во зависност од структурата на портфолиото, потребно е зголемување на грижата на банките за свесноста на клиентите корисници на кредити со варијабилни каматни стапки, за ефектите врз нивната задолженост.

Од приложеното се потврдува досегашната трансмисија на монетарните сигнали при сегашниот циклус на затегнување на монетарната политика, иако има простор за подобрување. Народната банка ѝ одговори на кризата со широк спектар инструменти, дејствувајќи на повеќе аспекти, при што може да се каже дека ефектите се веќе видливи на повеќе пунктови. Реакцијата на Народната банка преку повеќе мерки и инструменти даде резултати, што беше потврдено и од страна на меѓународните финансиски институции и од европските институции. Според последните макроекономски проекции на Народната банка, се очекува натамошно забавување на инфлацијата, а веќе следната година таа би се вратила околу историскиот просек. Со постепено забрзување на економскиот раст и стабилизирање на очекувањата, следната година би забрзал растот и на кредитната активност, придружено со натамошен раст на депозитите. Сепак, да не заборавиме дека ризиците околу инфлацијата, иако се намалени, сè уште постојат, а глобалното опкружување и натаму е ранливо. Во услови на натамошна неизвесност, пожелно е сите економски чинители да го задржат флексибилниот пристап, зајакнатата комуникација со другите субјекти и да продолжат со активностите за зајакнување на отпорноста на кризи, како на макро, така и на микрониво. Само така би биле поподготвени за некои идни предизвици. ■

Ризиците – денес, утре – Quo vadis?

Пишува:

Владимир Давчев,

заменик-претседавач на
Комисија за ризици при МБА

Во свет каде што ризиците се многубројни и постојани, ефективното управување со ризик може да значи разлика помеѓу успехот и неуспехот за бизнисите. Секојдневно читаме за неуспехите на мали или големи финансиски организации - предупредувачки приказни како банки и финансиски организации не успеале правилно да управуваат со своите ризици, што резултирало со катастрофални последици. Овие „дефекти“ од високо значење служат како остар потсетник за важноста на управувањето со ризикот, но се само врвот на ледениот брег кога станува збор за секојдневните одлуки донесени во денешното брзо и константно променливо деловно опкружување. И покрај лекциите научени од насловите кои прикажуваат комплетен дебакл на определена финансиска институција, многу банки продолжуваат да функционираат и управуваат со ризиците, изложувајќи ги на ризик нивните операции, клиенти и репутација.

Денешните одлуки за преземање ризик и изложување на него се определени од деловната логика - каде треба да пласираме средства? Дали има сегменти со прекумерно трошење на капиталот и средствата на банката и дали тие може да се намалат, оптимизираат и да не влијаат врз способноста на организацијата, односно банката да дејствува етички и во согласност со законските и регулаторните барања? Дали постои ризик што треба да го преземеме, а кој вреди и ја оправдува „наградата“, односно приносот? Во овој контекст, управувањето со ризик повеќе не е обична опција или, пак, обврска наметната од страна на регулаторните власти, туку неопходност за секоја организација и банка што сака да опстане и да напредува во денешниот сложен и непредвидлив деловен пејзаж.

Управувањето со ризиците, правилно поставено, треба да претставува уште една дополнителна алатка на бизнисот. Доколку пред 20-ина години улогата на функцијата за управување со ризици се сведувааше на Известување за изложеноста на ризиците, за денес да постигнеме соодветно ниво на управување со ризици, иднината

ни укажува на неопходноста од достигнување ниво од Risk Intelligence, концепт кој вградувајќи ги очекувањата на преземањето ризик во секој домен од банкарското работење, ќе биде „слуга“ и „кормилар“ за донесување паметни и соодветни одлуки, со константен аларм за оптимизацијата на базичниот концепт преземен ризик наспрема очекуван принос.

Развојната улога на главниот директор за ризичи (CRO)

Во текот на последните пет години улогата на главниот директор за ризици (CRO – Chief Risk Officer) значително еволуира, водена од фактори како што се зголемување на регулаторните барања, зголемен јавен притисок и технолошкиот напредок во повеќе сфери. Одговорностите на CRO се проширија надвор од традиционалното управување со ризици, проширувајќи го опсегот на областите во кои е потребно да дејствува, како што се сајбер-безбедноста, приватноста на податоците, како и управувањето со еколошките и социјалните ризици, попознати како Environmental and Social Governance - ESG.

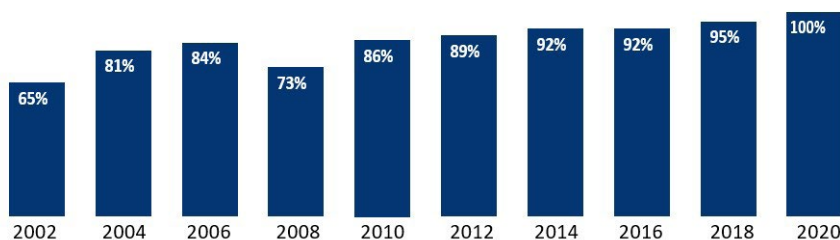
ВО ФОКУС

CRO-ата сè повеќе се вклучени во стратегиското одлучување, помагајќи им на банките и финансиските организации да ги идентификуваат и да управуваат со ризиците кои би можеле да влијаат врз нивната долгорочна одржливост и раст.

Глобалното истражување за управување со ризик на Deloitte (12. издание) наведува дека 100% од нејзините испитаници имале позиција еквивалентна на CRO. Оваа анкета ги таргетираше компаниите за финансиски услуги, нагласувајќи ја улогата на CRO и нејзината цврста позиција и улога во рамките на финансиските услуги со години.

Организации со главен директор за ризици или еквивалентна позиција

Извор: Deloitte Global Risk Management Survey, 12th ed.

Главните директори за ризик (CROs) се наоѓаат во различни индустрии, но тие најчесто се гледаат во индустрии каде што управувањето со ризик е од клучно значење за успехот на организацијата.

CRO-ата користат напредна аналитика и податоци за да ги идентификуваат и квантифицираат ризиците и да развијат стратегии за ублажување на ризикот. Ова вклучува употреба на алатки за вештачка интелигенција и машинско учење за да се анализираат големи количини на податоци и да се идентификуваат обрасците и трендовите. Дополнително, CRO поблиску соработуваат со другите функции во организацијата, вклучувајќи ги правната, усогласеноста со прописите и финансиите,

за да обезбедат координиран пристап за управување со ризиците. Конечно, CRO ставаат поголем акцент на промовирање силна култура на ризик и етичко однесување во нивните организации. Ова вклучува негување култура на транспарентност и одговорност и промовирање етичко однесување низ целата организација.

Севкупно, улогата на CRO стана постратешка и поактивна бидејќи банките и организациите ја препознаваат важноста на ефективно управување со ризикот во постигнувањето на нивните деловни цели и одржувањето на нивната репутација и вредноста на брендот.

Координиран пристап во управувањето со ризици

Постојат три клучни елементи за успешно спроведување во управувањето со ризик:

Вклучете ги засегнатите страни во преземањето ризици - Управувањето со ризиците треба да ѝ додаде вредност на организацијата преку зголемена доверба за да ги „нападне“ можностите кои ги овозможува пазарот. Управувањето со ризикот не може да биде „трошок“ за извршување на бизнисот. Затоа, треба да се спроведат напори за ангажирање на сите засегнати деловни страни, да се покажат бенефитите од спроведените активности и ангажман (без разлика дали се финансиски или не) и да се зголеми довербата на бизнисот во способноста да ги апсорбира промените/настаните.

Координација меѓу функциите - Специфичните деловни функции имаат задача да управуваат со сите видови ризик. Но, природата на изложеноста на одделните ризици денес бара

координација - сите ризици се поврзани на некој начин. Еколошки и социјални (ESG), корпоративно управување и оперативна отпорност на ризици се најдобри примери за ова. ESG покрива широк опсег на деловни елементи - управувањето со ризиците поврзани со еколошките, социјалните и ризиците од управувањето допираат многу делови на организацијата. Оперативната отпорност на ризици е иста - деловните операции, ИТ, усогласеноста со прописи и преостанатите поврзани елементи мора да се координираат за да се одржи еластичен бизнис.

Квантифицирајте го ризикот за подобро донесување одлуки - Раководните лица не можат да донесуваат одлуки за црвените, жолтите и зелените состојби.

ВО ФОКУС

Квантификацијата на ризици и информирањето за нив низ целата организација во однос на финансиската изложеност се од суштинско значење за раководството на извршната функција да може соодветно да одговори и да ги пресретне преземените ризици и да ги оптимизира преземените мерки и активности за нивно ограничување. Тоа им овозможува на раководителите да им дадат приоритет на ризиците, да постават нивоа на толеранција на ризик, да ги проценат стратегиите за управување со ризик, да ги мерат перформансите на ризикот и ефективно да информираат за ризиците на сите засегнатите страни. Со усвојување на квантитативен пристап кон управувањето со ризикот, извршните директори можат да донесат информирани одлуки кои ја подобруваат отпорноста на организацијата и севкупните перформанси.

Сепак, координацијата меѓу деловните функции неопходни за управување со ризикот е сè потешка. Интегриран пристап за управување со ризикот е неопходен за ефикасно справување со овие предизвици, но има многу подвижни делови. Оптимизирањето на решението за проблемот вклучува консолидирање на функциите за управување со ризик во единствен, сеопфатен систем кој може да ги идентификува, процени и холистички да управува со ризиците. Ова им овозможува на организациите да ги насочат своите процеси за управување со ризик, да ги намалат трошоците и да ја подобрат ефикасноста. Покрај тоа, интегрираниот пристап за управување со ризик им овозможува на организациите да воспостават култура свесна за ризикот, каде што сите засегнати страни се свесни за потенцијалните ризици и нивното влијание врз организацијата. Координацијата промовира соработка и комуникација низ различни оддели и функции, подобрувајќи ја способноста на организацијата проактивно да управува со ризиците и ефективно да одговори на нив.

Главни трендови и предизвици на функцијата управување со ризици денес

Според Hitachi Solutions, главните предизвици за управувањето со ризици на банките денес, распределени врз основа на можното влијание, а распоредени според значајноста, се:

ФАКТОР ВРЗ КОЈ МОЖЕ ДИРЕКТНО ДА СЕ ВЛИЈАЕ	НАДВОРЕШЕН ФАКТОР
	Регулаторни промени
	Зголемување на очекувањата на клиентите
	Нарушувања на сајбер-безбедноста
	Измама и кражба на идентитет
Неефикасни внатрешни процеси	
	Зголемување на конкуренцијата
Неефикасно управување со податоци	
Ограничена инфраструктура за моделирање на ризиците	
Недостиг на алатки за управување со ризици	
Несоодветно известување и визуелизација	
Квалитет и достапност на податоците	
Недостиг на квалификуван персонал	Рapidно менување на пазарните услови
	Рapidно менување на пазарните услови
	Економски падови
Усогласување на деловната стратегија	
Недостиг на пристап до дигитални алатки	
Скапи, рачни, ризични мануелни процеси кои одземаат многу време	

Решенија за предизвиците со кои располагаме

Што се однесува до предложените решенија, генерално погореописаните предизвици може да се „нападнат“ со следните решенија:

- » Инвестирање во технологија и автоматизација за подобрување на ефикасноста и намалување на трошоците.
- » Развивање силна култура на ризик која ја нагласува важноста на управувањето со ризикот низ целата организација.
- » Ангажирање и задржување квалификуван персонал со експертиза за управување со ризик.
- » Подобрување на квалитетот и достапноста на податоците преку подобри практики за управување со податоци.
- » Развивање сеопфатна рамка за управување со ризик која вклучува политики, процедури и контроли.
- » Спроведување редовни стрес-тестови за да се идентификуваат потенцијалните ризици и ранливости.
- » Развивање планови за вонредни ситуации за управување со ризиците кога ќе се појават.

Наместо заклучок: Носењето „розови очила“ не е повеќе модерно, додека управувањето со ризици како нужност за задоволување на деловните цели на краток рок е стратегија „слободен пад во амбисот“. ■

Одбор за избор и следење на референтните банки

Пишува:

Валентина Никовска,

претседавач на Одборот за
СКИБОР при МБА

Одборот за избор и следење на референтните банки е конституиран во 2018 година, во рамките на активностите за подигнување на нивото на релевантност, веродостојност и транспарентност на СКИБОР каматната стапка, а со тоа и зголемување на можноста стапката да заземе позначајно место во сегментот на референтни каматни стапки.

Одборот за избор и следење на референтните банки е независно тело во рамките на Македонската банкарска асоцијација кое управува со процесот на избор на референтни банки и ги следи активностите поврзани со поставување котации за пресметка на меѓубанкарската каматна стапка на пазарот на депозити - СКИБОР. Се состои од пет члена директно инволвирани или надлежни за работи од областа на операциите на финансиските пазари, кои се одбираат од претставници на референтните и преостанатите банки, и претставници на АЦИ Македонија - Здружение на финансиски пазари.

Во фокус на работењето на Одборот е секојдневното следење на котациите, пресметка и објавувањето на меѓубанкарската каматна стапка на пазарот на депозити - СКИБОР, следење на случувањата во финансиската област, како и движењето на СКИБОР каматните стапки на банките, ажурноста и евентуалните проблеми при котациите. Заради следење на активностите, Одборот се состанува најмалку еднаш квартално и за својата работа составува записник со донесени заклучоци, ставови и изразени мислења. Извештаите од одржаните состаноци се објавуваат на интернет-страницата на администраторот. Одборот се грижи и за спроведувањето на правилата за избор на референтни банки кои поставуваат котации за каматни стапки, како и следење на исполнувањето на нивните обврски.

Референтна банка е банка која учествува во пресметувањето на СКИБОР преку поставување дневни котации на каматни стапки за секоја од стандардните рочности.

Банки со статус на референтна банка се: Комерцијална банка АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, НЛБ банка АД Скопје, Халк банка АД Скопје, ПроКредит банка АД Скопје, Шпаркасе банка Македонија АД Скопје и, почнувајќи од јуни оваа година, Универзална инвестициона банка АД Скопје. За добивање статус на референтна банка, банката треба да исполни најмалку еден од условите кои се дефинирани во рамките на Правилата за избор и обврски на референтните банки, кои поставуваат котации на каматни стапки за пресметка на СКИБОР и за процесот на пресметување на СКИБОР.

СКИБОР (Skopje Interbank Offered Rate) е меѓубанкарска каматна стапка по која една референтна банка е подготвена да продаде денарска ликвидност на друга референтна банка на пазарот на пари. Меѓубанкарската каматна стапка за продавање депозити СКИБОР е воведена со цел зголемување на транспарентноста при тргувањето. Со поставувањето референтни каматни стапки, независно дали има склучени трансакции на пазарот на депозити, се овозможува континуитет во формирањето на каматните стапки. Банките тргуваат на пазарот на пари со својот вишок, односно кусок на ликвидни средства за определена рочност. Овој пазар е високо ликвиден и ниско ризичен. Меѓубанкарската каматна стапка е унифицирана категорија која ја претставува пазарната вредност на ликвидните средства со кои се тргува. Стапката се користи при носењето на одлуките за евентуално пласирање на вишокот на ликвидност, каде што на дневно ниво ја покажува пазарната цена на домашната валута на пазарот на пари. Согласно дефинираните рочности, банките котираат цени за неколатерализирани депозити на пазарот на пари на Spider Bond платформата и освен за стандардните рочности (1 недела, 1 месец, 3 месеци, 6 месеци и 12 месеци), трансакциите се склучуваат и за нестандартни рочности, согласно потребите, и тоа по договорни каматни стапки кои обично се изведуваат од референтните каматни стапки по различни методи. Меѓубанкарската каматна стапка е индикатор за пазарните очекувања на пазарните учесници и показател на економско-финансиските движења во нашиот систем.

Воспоставена е стандардизирана методологија за пресметка на меѓубанкарска каматна стапка. СКИБОР се пресметува како аритметичка средина од котациите што ги поставуваат референтните банки. При пресметката, котациите се рангираат по растечки редослед и се исклучуваат најниската и највисоката котација. Секоја референтна банка преку интерни процедури утврдува методологија за пресметка и поставување котации на каматни стапки за пресметка на СКИБОР, во кои детално се предвидуваат активностите, а во насока на обезбедување интегритет на СКИБОР.

На тој начин се формира индикативна основа не само како информативна база при тргувањето на пазарот на депозити, туку и индикативна основа за формирање на каматните стапки на производите што ги нудат банките и финансиските институции.

За референтните каматни стапки е битно да се релевантни и непристрасни, да се пресметуваат од релевантно независно тело преку транспарентни методологии и да се лесно достапни и јавно објавени. На Одборот останува заложбата за формирање што е можно пореална и порелевантна меѓубанкарска каматна стапка, преку следење на почитувањето на веќе воспоставените правила, како и следење на можноста за унапредување на правилата, согласно глобалните движења поврзани со референтните каматни стапки, во сите области каде што е применливо.

Во рамките на реформите поврзани со референтните каматни стапки на глобално ниво, а согласно најдобрите светски практики, беше започнат уште еден значаен проект за преземање на целокупниот систем на продукција на СКИБОР каматните стапки во рамките на Македонското банкарско здружение, како администратор. Во изминатиот период Одборот работеше на дефинирање на сите функционалности и решавање на отворените прашања, со што проектот влезе во завршна фаза, со очекување, откако ќе заврши развојната фаза на софтверското решение, следната година процесот целосно да премине во рамки и надлежност на МБА како администратор. ■

СОРАБОТКА СО

МАКЕДОНСКА БЕРЗА АД СКОПЈЕ

Во очекување на новата законска регулатива на пазарот на капитал усогласена со ЕУ-актите

М-р Зорица Асенова,
правен советник, МАКЕДОНСКА БЕРЗА АД Скопје

Она што е актуелно во финансискиот сектор во доменот на пазарот на капитал, а на легислативен план, се новите закони кои ќе го заменат постојниот Закон за хартии од вредност. Станува збор за Законот за финансиски инструменти и Законот за проспект и обврски за транспарентност за издавачите на хартии од вредност, кои ќе бидат донесени во насока на имплементирање на најновите европски директиви и регулативи од областа на пазарот на капитал во домашното законодавство. Целта на новите закони е обезбедување поголема заштита на инвеститорите и зголемување на сигурноста, ефикасноста и довербата во пазарот на капитал. Овие два нацрт-закони неодамна беа објавени на јавна расправа на електронската платформа ЕНЕР од страна на надлежното министерство.

ПАЗАРНА ИНФРАСТРУКТУРА

Новиот Закон за финансиски инструменти ќе го редизајнира македонскиот пазар на капитал. Како што кажува и самиот назив, наместо тргувањето со хартии од вредност како досега, предмет на регулација ќе биде тргувањето со финансиски инструменти. Новиот закон ќе се применува на една широка палета на

финансиски инструменти, вклучувајќи акции, обврзници и структурирани производи, но и на опции, фјучерси, свопови, форварди и други договори за деривативи, како и емисиони квоти. Тргувањето со финансиски инструменти ќе може да се одвива на регулиран пазар, мултилатерална платформа за тргување (МПТ) и организирана платформа за тргување (ОПТ), за разлика од досегашното законско решение за тргување со хартии од вредност на овластена берза. Всушност, наместо досега законски и традиционално употребуваниот поим „берза“, ќе се користи поимот „пазарен оператор“, кој ќе управува со „регулиран пазар“, а освен овде, на регулираниот пазар, тргувањето ќе може да се одвива и на преостанатите места за тргување – МПТ и ОПТ.

На страната на главните актери на пазарот има и други измени. Така, досега познатите брокерски куќи ќе го носат називот „инвестициски друштва“, при што покрај нив, инвестициски услуги и активности и помошни услуги во земјава ќе може да вршат и банките, како и филијалите на странски инвестициски друштва и странски банки кои ќе добијат одобрение од регулаторот.

СОРАБОТКА СО

Новиот Закон дефинира и други пазарни учесници, како што се: врзан застапник, даватели на услуги за доставување податоци за тргување (одобрен механизам за објавување – ОМО (APA), давател на консолидирани податоци – ДКП(СТР), одобрен механизам за известување – ОМИ(ARM)), како и веќе познатите брокери и инвестициски советници. Врзаниот застапник се дефинира како физичко или правно лице кое може да настапува за само едно инвестициско друштво и за негова сметка да промовира инвестициски услуги и активности, да прима и да пренесува инструкции или налози, да врши продажба на финансиски инструменти или да обезбедува услуги на советување на клиентите. Воведувањето даватели на услуги за доставување податоци за тргување како нов институт е во насока на максимирање на транспарентноста и намалување на фрагментацијата на податоците за тргување, при што согласно пропишаните услови, овие услуги ќе може да ги вршат инвестициски друштва, банки, пазарниот оператор и други лица кои како основна дејност го вршат тоа со добиено одобрение за работа од регулаторот.

На страната на регистрирањето на хартиите од вредност и финансиските инструменти, утврдувањето и порамнувањето на трансакциите, останува да биде овластениот депозитар. Притоа, со новиот Закон се прошируваат функциите што ги извршува овластен депозитар, односно покрај главните, може да врши и други помошни услуги, на пример, организирање механизам за позајмување хартии од вредност; давање услуги на управување со финансиско обезбедување, вршење услуги поврзани со корпоративните дејствија на издавачите, пресметка и задржување даноци и услуги на гласање во својство на полномошник на собрание; поврзување со други овластени депозитари и други наброени во нацрт-законот.

Што се однесува до регулаторот – Комисијата за хартии од вредност на Република Северна Македонија со Новиот закон ќе добие нов назив – Комисија за надзор на пазарот на капитал, а секако и многу поголеми овластувања и надлежности во насока на ефикасно и делотворно следење и надзор над спроведувањето и почитувањето на Законот.

Оттука, може да заклучиме дека со новите законски решенија се воспоставува нова пазарна инфраструктура која ќе соодветствува на инфраструктурата на европските пазари на капитал.

ЗГОЛЕМИ РЕГУЛАТОРНИ БАРАЊА ЗА ИНВЕСТИЦИСКИТЕ ДРУШТВА

Новиот Закон за финансиски инструменти ќе воведо зголемени регулаторни барања за инвестициските друштва и организационите делови на банките што вршат работи со хартии од вредност, кои главно се однесуваат на начинот на вршење на дејноста, кадровските и

организациските услови, управувањето. Исто така, се воспоставува и пристап заснован на ризик во однос на капиталните барања за инвестициските друштва, односно во зависност од инвестициските услуги и активности што ќе ги вршат и ризиците што ќе ги преземаат, ќе зависи и почетниот капитал што ќе им биде потребен при основање, како и сопствените средства со кои ќе треба да располагаат во секој момент од своето работење. Се предвидува и преземањето на т.н. прудентни мерки на индивидуална и консолидирана основа од страна на инвестициските друштва кои ќе ги пропише Комисијата и чија цел ќе биде спречување, намалување или отстранување на системските ризици во одделните сегменти од нивното работење. Новина во работењето се и обврските за категоризирање на клиентите и за процена на соодветноста на инвестициските услуги и финансиските инструменти, како и обврските за почитување на правилата на деловно однесување.

ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ТРАНСПАРЕНТНОСТА НА МЕСТАТА ЗА ТРГУВАЊЕ

Иако со одложена примена, новиот Закон за финансиски инструменти содржи одредби со кои ќе се обезбеди зголемена транспарентност за тргувањето со различните видови финансиски инструменти на местата за тргување, и тоа во однос на транспарентноста пред тргување (објавување на актуелните куповни и продажни цени, како и пазарната длабочина по тие цени) и по тргување (објавување на цената, обемот и времето на реализирани трансакции колку што е технички возможно поблиску до реалното време).

ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ЗАШТИТАТА НА ИНВЕСТИТОРИТЕ ВО ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТИ

Во насока на зачувување на интегритетот на пазарот, заштита на инвеститорите и обезбедување поголема сигурност, новиот Закон за финансиски инструменти детално дефинира мерки и постапки за откривање и спречување злоупотреба на пазарот. Новиот Закон забранува злоупотреба на внатрешни информации и нивно незаконско обелоденување, тргување врз основа на внатрешни информации и забранува манипулации на пазарот, јасно дефинирајќи ги овие поими и ситуации. Наметнува обврска за објавување листа на инсајдери, објавување трансакции на раководните лица и објавување внатрешни информации, но и можноста за одложено објавување од страна на издавачите на хартии од вредност. Пазарните оператори и инвестициските друштва кои управуваат со место за тргување ќе бидат должни да воспоставуваат и да одржуваат ефикасни мерки, системи и постапки со цел откривање и спречување тргување врз основа на внатрешни информации или пазарни манипулации.

СОРАБОТКА СО

Во врска со заштитата на инвеститорите при користењето инвестициски услуги е новата обврска за инвестициското друштво да врши категоризирање на своите клиенти на мали и професионални клиенти, врз основа на нивното знаење, искуство, финансиска состојба и инвестициски цели, а целта е на малите клиенти да им се обезбеди повисок степен на заштита. Притоа, на професионален клиент му се дава можноста да побара повисок степен на заштита, а на малиот клиент да се откаже од повисокиот степен на заштита. Инвестициските друштва што ја вршат услугата управување со портфолио и инвестициско советување ќе бидат должни да вршат процена на соодветноста на инвестициските услуги и финансиските инструменти при давањето на овие услуги на клиентите.

РАСТЕЧКИ ПАЗАР ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

Новиот Закон за финансиски инструменти, во насока на обезбедување олеснет пристап на малите и средни претпријатија до пазарот на капитал, го предвидува т.н. „Растечки пазар на мали и средни претпријатија“, за кој се предвидува и поедноставен регулаторен режим.

ПРОСПЕКТ И ОБВРСКИ ЗА ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ИЗДАВАЧИТЕ

Со новиот Закон за проспект и обврски за транспарентност за издавачите на хартии од вредност се пропишуваат содржината и постапката на одобрување на проспектот при прием на тргување и при јавна понуда на хартии од вредност, согласно европските регулативи за ова прашање. Исто така, со овој Закон ќе се обезбеди зголемување на нивото на транспарентност за издавачите на хартии од вредност на финансиските инструменти преку надградување на обврските за обелоденување стандардизирани, навремени, споредливи, релевантни и висококвалитетни информации, во рамките на годишните и полугодишните финансиски извештаи, како и другите информации што ги пропишува истиот (регистар на регулирани информации). Со Законот се обезбедува истовремена јавна достапност на сите потребни информации за издавачите во пропишаната форма, содржина и рокови и на пропишаните места, а за да им се овозможи за издавачите на хартии од вредност да донесат информирана одлука за вложувањето во хартии од вредност на тој издавач.

НЕСОМНЕНО ДЕКА ЌЕ ИМАМЕ РЕГУЛАТОРНА РАМКА ПО ЕВРОПСКА МЕРКА, НО ЌЕ ИМА И НОВИ ПРЕДИЗВИЦИ

Што се однесува до индустријата, брокерското работење ќе стане многу покомплексно, доколку се имаат предвид одговорноста и комплексноста во работењето што ќе ги наметне новиот Закон за финансиски инструменти, а особено ако се имаат предвид организациските и кадровските барања, барањата врзани со управувањето со ризици, обврските за категоризирање на клиентите и обврските за известување. Несомнено е дека повеќето од сегашните брокерски куќи ќе ги преиспитаат своите перспективи во областа на брокерското работење, дека може да очекуваме одредени реструктурирања, но да се надеваме дека ќе бидат амбициозни како и досега и дека ќе опстанат и ќе одговорат и на овој нов предизвик.

Издавачите на македонскиот пазар на капитал ќе го најдат своето место на регулираниот пазар или МПТ, со тоа што иако ќе се зголемат нивните обврски во однос на транспарентноста, неоспорно е дека ќе се зголеми и нивната конкурентност во однос на издавачите на европските пазари, како и нивните можности да прибираат капитал од домашни и од странски инвеститори.

Во однос на инвеститорите, пак, новата законска регулатива се очекува да даде позитивен импулс и да придонесе за зголемено тргување со хартии од вредност и воведување други финансиски инструменти на пазарот, со оглед на тоа што таа воведува нови стандарди на работење, квалитет, транспарентност и заштита на инвеститорите, еднакви на оние на пазарите во европските земји. ■

Позначајни ЕУ-акти што се имплементираат во нацрт-законот за финансиски инструменти

- Директива 2014/65/EU за пазарите на финансиски инструменти (MiFID II)
- Директива 2013/36/EU за вршење активности на кредитните институции и за прудентна супервизија на кредитните институции и инвестициските друштва (CRD IV)
- Директива 2014/57/EU за кривични санкции за злоупотреба на пазарот (MAD)
- Директива 2001/34/EK за прием на хартии од вредност на официјална котација и за информациите што треба да се објават за тие хартии од вредност
- Директива 2006/49/EK за адекватноста на капиталот на инвестициските друштва и кредитните институции
- Регулотива (EU) 2017/565 – организациски барања и услови за инвестициски друштва
- Регулотива (EU) 575/2013 за прудентните барања за кредитните институции и инвестициските друштва (CRD IV)
- Регулотива (EU) бр. 600/2014 за пазарите на финансиски инструменти (MiFIR)
- Регулотива (EU) бр. 596/2014 за злоупотреба на пазарот (MAD II)
- Регулотива (EU) 909/2014 - за подобрување на порамнувањето на хартиите од вредност во ЕУ и за централните депозитари за хартиите од вредност (CSDR)

РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ

МАКЕДОНСКАТА БАНКАРСКА АСОЦИЈАЦИЈА СТАНА ПОЛНОПРАВНА ЧЛЕНКА НА ЕВРОПСКАТА ТРЕНИНГ АСОЦИЈАЦИЈА ЗА БАНКАРСТВО И ФИНАНСИСКИ УСЛУГИ (EBTN)

■ На годишно собрание на членките на Европската тренинг-асоцијација за банкарство и финансиски услуги (European banking and financial services training association, EBTN) што се одржа на 16 јуни 2023 година во Париз, Македонската банкарска асоцијација се стекна со статусот полноправен член на Европската тренинг асоцијација за банкарство и финансиски услуги (EBTN).

[Прочитај повеќе...](#)

ЗАПОЗНАЈТЕ ГИ КОМИСИИТЕ ПРИ МБА

■ Во насока на промоција и презентација на Македонската банкарска асоцијација (МБА) пред јавноста, започнавме со презентација на комисиите, кои како постојани работни тела функционираат во рамките на МБА, и нивните членници.

Повеќе за Правната комисија, Комисијата за СПП и усогласеност со прописи, Комисијата за ризици и Комисијата за сметководство, даноци и МСФИ на:

[ПРАВНА КОМИСИЈА](#)

[КОМИСИЈА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ
И УСОГЛАСЕНОСТ СО ПРОПИСИ](#)

[КОМИСИЈА ЗА РИЗИЦИ](#)

[КОМИСИЈА ЗА СМЕТКОВОДСТВО, ДАНОЦИ И
МЕЃУНАРОДНИ СТАНДАРДИ ЗА ФИНАНСИСКО
ИЗВЕСТУВАЊЕ \(МСФИ\)](#)

56. СОСТАНОК НА АСОЦИЈАТИВНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПСКАТА БАНКАРСКА ФЕДЕРАЦИЈА

■ На 5.6.2023 година во Брисел беше одржан 56. состанок на асоцијативните членки на Европската банкарска федерација (ЕБФ), чиј активен член е и МБА. На состанокот на кој беа презентирани повеќе актуелни теми, Македонската банкарска асоцијација беше претставена од заменик-претседателот на МБА, м-р Тони Стојановски.

[Прочитај повеќе...](#)

28. ГОДИШНО СОБРАНИЕ НА АЦИ МАКЕДОНИЈА ЗФП

■ Од 26 до 28 мај во Струмица се одржа 28. Годишно собрание на АЦИ Македонија Здружение на финансиски пазари.

На свечената седница на Собранието поздравно обраќање имаше извршниот секретар на Македонската банкарска асоцијација, Милена Перчинкова.

[Прочитај повеќе...](#)

ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ

■ „ЕВРОПСКИОТ КВИЗ НА ПАРИ“ СЕ ВРАТИ ВО БРИСЕЛ ЗА ДА ЈА ПОТТИКНЕ ФИНАНСИСКАТА ПИСМЕНОСТ

Првпат по 2020 година ученици од 28 европски земји се здружија, на 16.5.2023 година, во Брисел, на овогодишното меѓународно финале на „Европскиот квиз на пари“, натпревар за финансиска писменост во организација на Европската банкарска федерација. Повеќе од 37.504 тинејџери од цела Европа учествуваа на квизот со победниците од Грција, Полска и Португалија.

[Прочитај повеќе...](#)

ОДБЕЛЕЖАН ПЕТГОДИШНИОТ ЈУБИЛЕЈ НА „ЕВРОПСКИОТ КВИЗ НА ПАРИ“ ВО НАШАТА ЗЕМЈА

Во Македонската банкарска асоцијација (МБА) се одбележа мал јубилеј – 5 години „Европски квиз на пари“ во нашата земја. Притоа беа истакнати досегашните солидни резултати на ова европско натпреварување за ученици на возраст од 13 до 15 години, како и подготвеноста за натамошно поттикнување на финансиската едукација на младите генерации.

[Прочитај повеќе...](#)

■ МБА ПОТПИША ДОГОВОР СО АСИ FMA

Македонската банкарска асоцијација потпиша договор со ACI Financial Market Association со седиште во Париз, Франција, и се стекна со право да биде лиценцирано супервизорско место за онлајн полагање на АЦИ-испитите. На овој начин МБА станува дел од глобалниот едукативен центар ACI GEC и е дел од едукативната програма на АСИ која обезбедува издавање сертификати признати во глобални рамки.

ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ

Основано Здружение на пазарни технички аналитичари од Југоисточна Европа - CEEMT 2023 (South EAST Europe Market Technicians)

Пишува: **Снежана Поповска**
претседател

Здружението на пазарни технички аналитичари од Југоисточна Европа - CEEMT е непрофитна организација посветена на промоција и разбирање на техничката анализа и нејзината улога во рамките на бихевиористичкото однесување на пазарните учесници како витална инвестициска алатка. Здружението има цел да им служи на сите членови на инвестициската заедница, од професионалците од инвестициската индустрија до заинтересираните членови на јавноста.

Нашата визија е да бидеме водечка организација за техничка анализа во регионот, промовирајќи ги највисоките стандарди за професионална извонредност и поттикнувајќи енергична заедница на технички аналитичари.

Целта на Здружението е да ги унапреди проучувањето и практичната примена на техничка анализа и да го поддржи професионалниот развој на нашите членови.

Ќе се стремиме да ја постигнеме оваа цел со:

- » Обезбедување образование и обука: ќе понудиме низа образовни програми,

- вклучувајќи семинари, работилници и онлајн курсеви за да им помогнеме на нашите членови да ги развијат своите вештини за техничка анализа и да останат во тек со најновите трендови и случувања во областа.
- » Промовирање истражување и иновации: ќе ги поддржиме истражувањата и иновациите во техничката анализа и ќе ги охрабриме нашите членови да придонесат за целото знаење во областа. Ние, исто така, ќе промовираме употреба на нови технологии и алатки за подобрување на користењето на техничката анализа.
- » Поттикнување заедница на технички аналитичари: ќе создадеме можности за нашите членови да се вмрежуваат, да споделуваат знаења и искуства и да соработуваат на проекти и иницијативи. Исто така, ќе обезбедиме платформа за техничките аналитичари да се поврзат со други професионалци во сродни области, како што се финансиите, економијата и data science.
- » Застапување за професијата: ќе се залагаме за признавање и почитување на техничката анализа како легитимна и вредна дисциплина и ќе го промовираме усвојувањето на најдобрите практики и етички стандарди во областа. Ќе работиме и на подигнување на јавната свест за придобивките од техничката анализа за инвеститорите, трговците и другите учесници на пазарот.

Следејќи ги овие цели, веруваме дека Здружението на пазарни технички аналитичари од Југоисточна Европа - CEEMT може да даде значаен придонес во растот и развојот на професијата за техничка анализа во Балканскиот Регион и да им помогне на нашите членови да ги постигнат своите професионални цели и аспирации. ■

КОРИСНИ ЛИНКОВИ

НАРОДНА БАНКА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА
<https://www.nbrm.mk/>

МИНИСТЕРСТВО
ЗА ФИНАНСИИ
<https://finance.gov.mk/>

КОМИСИЈА ЗА ХАРТИИ
ОД ВРЕДНОСТ НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА
<https://www.sec.gov.mk/>

МАКЕДОНСКА БЕРЗА
<https://www.mse.mk/>

ЦЕНТРАЛЕН ДЕПОЗИТАР
НА ХАРТИИ ОД
ВРЕДНОСТ
<http://www.cdhv.mk/>

АСОЦИЈАЦИЈА
ЗА Е-ТРГОВИЈА НА
МАКЕДОНИЈА
<https://ecommerce.mk/>

ОРГАНИЗАЦИЈА
НА ПОТРОШУВАЧИТЕ НА
МАКЕДОНИЈА
<https://opm.org.mk/>

ЕВРОПСКА БАНКАРСКА
ФЕДЕРАЦИЈА / EBF-
EUROPEAN BANKING
FEDERATION
<https://www.ebf.eu/>

БАНКАРСКА
АСОЦИЈАЦИЈА на
ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА
ЕВРОПА / BACEE -
BANKING ASSOCIATION
FOR CENTRAL AND
EASTERN EUROPE
<https://bacee.hu/>

*Ставовите искажани во овој билтен се лични ставови на авторите. МБА не презема никаква одговорност за веродостојноста и оригиналноста на доставените текстови.

Издава:

Здружение за остварување на заеднички интереси на банките и унапредување на нивното работење **МАКЕДОНСКА БАНКАРСКА АСОЦИЈАЦИЈА** Скопје

Главен и одговорен уредник:
Милена Перчинкова,
извршен секретар

Лектор:
Ивана Кузманоска

МБА Е-билтен,
30.6.2023

ISSN 2671-3772

Јуни
2023

#10